

УДК 821.161.2

Павлюк Ігор

УКРАЇНСЬКА ПИСЬМЕННИЦЬКА ПУБЛІЦИСТИКА ЧАСУ “ЗАСТОЮ” В УРСР

У статті досліджено історично закономірні та ідеологічно деструктивні тенденції існування офіційної та опозиційної письменницької публіцистики в замкнутій тоталітарній державі у контексті потенційного поглиблення у ній демократичних свобод, виходу на глобальні загальнолюдські проблеми.

Ключові слова: публіцистика, тоталітаризм, “відлига”, демократизація, глобалізація.

В статье исследованы исторически закономерные и идеологически деструктивные тенденции существования официальной и оппозиционной писательской публицистики в замкнутой тоталитарном государстве в контексте потенциального углубления в ней демократических свобод, выхода на глобальные общечеловеческие проблемы.

Ключевые слова: публицистика, тоталитаризм, “оттепель”, демократизация, глобализация.

The article examines historically consequential and ideologically destructive tendencies of the existence of the official opposition and literary journalism in a closed totalitarian state in the context of potential deepening it democratic freedoms, access to global human problems.

Keywords: journalism, totalitarianism, “thaw”, democratization, globalization.

У травні 1972 р. від партійного керівництва в Україні усунуено П. Шелеста, якого звинувачували у послабленні боротьби з українським буржуазним націоналізмом, місцевому патріотизмі, офіційно (з Москви) критиковано його працю “Україно наша радянська” за ідеалізацію української історії, запорізького козацтва.

Першим Секретарем ЦК КПУ був призначений В. Щербицький – ставленик Л. Брежнєва. Було проведено чистку серед близьких соратників П. Шелеста: місце секретаря ЦК КПУ з ідеології Ф. Овчаренка зайняв відвертий русофіл В. Маланчук, замінено п'ять секретарів обкомів компартії, знову посилено русифікацію науки через надання пріоритету технічним галузям досліджень та цілеспрямованого розвалу гуманітарних галузей, насамперед українознавства, про що свідчило і переведення більшості українськомовних наукових журналів на російську мову, а ті нечисленні українські періодичні видання, що залишилися, приречені були під керівництвом ідейного наставника Президії АН УРСР В. Щербицького аж до його смерті у 1989 р. займатися боротьбою з “українським буржуазним націоналізмом”.

Разом із цим 25 лютого 1971 р. відзначено 100-річчя від дня народження Лесі Українки, 3 грудня 1972 р. – 250-річчя із дня народження Г. Сковороди. А з 1975 р. поновлено цензурування “Кобзаря” Т. Шевченка, офіційно посилено русифікацію: міністерство освіти УРСР 11 листопада 1978 р. видало директиву “Удосконалювати вивчення російської мови в загальноосвітніх школах республіки”.

Тоді ж М. Осадчий – редактор Львівської телестудії, редактор університетської багатотиражної газети, старший викладач кафедри журналістики Львівського держуніверситету заступник секретаря парторганізації факультету з ідейно-виховної роботи, член КПРС, а в 1963-1964 рр. інструктор з питань преси Львівського обкому партії написав повість про Остапа Вишню “Геній сміху, або зустріч із вождем”, де розкрив маловідомі сторінки стосунків письменників із партійним керівництвом 20-х років ХХ ст., а також повість “Більмо” (1968 р.), яка через московських дисидентів була передана в рукописі на Захід, де у 1971 р. вперше вийшла друком, і була перекладена російською, англійською, німецькою, іспанською, французькою, китайською мовами, посівши у 1972 р. у Франції шосте місце серед 102 бестселерів. Самого ж М. Осадчого 28 серпня 1965 р. арештували за проведення “антирадянської агітації і пропаганди” і засудили до двох років таборів суворого режиму.

У середині 1970-х рр. як противага цій офіційній політиці, яку пізніше назвуть “застоем”, активізувалася інші українські

політичні в'язні, дисиденти, які у 1974 р. разом із в'язнями з Прибалтики та Кавказу звернулися до Верховної Ради СРСР з вимогою відновити національні права і свободи республік, а кілька українських політв'язнів, серед яких І. Калинець, І. Світличний, В. Чорновіл) заявили про відмову від радянського громадянства. Після звільнення з радянської “психушки” до Франції у 1976 р. прибув Л. Плющ. Там у 1977 р. вийшла друком книга його спогадів “В карнавалі історії”. 9 листопада 1976 р. для захисту національних свобод і громадянських прав письменники М. Руденко і О. Бердник, а також П. Григоренко, І. Кандиба, Л. Лук'яненко, Оксана Мешко, О. Тихий, Ніна Строката, М. Матусевич, М. Маринович та інші створили Українську Гельсінську Групу (УГГ), яка ставила собі за мету ознайомлювати суспільство з Декларацією Прав Людини Організації Об'єднаних Націй, бути захисником прав людини та речником українських національних інтересів у самій УРСР та у світі. З 1978 р. УГГ започаткувала публікацію самвидавчого “Інформаційного Бюлетеня”, а з 1980 р. у Нью-Йорку під редагуванням Надії Світличної “Вісник репресій в Україні”.

У 1977 р. заарештовано українського письменника-публіциста, кінорежисера, кіносценариста Г. Снегір'єва, який помер від тортур у кінці 1978 р., залишивши свій авторський публіцистичний за духом “Роман-донос”, який у передмові названо “репортажем з петлею на шиї застійних років”.

Пильно стежила за розвитком подій в Україні українська діаспора, допомагаючи дисидентам у випуску та розповсюдженні у світі самвидавчої публіцистики, організовуючи, наприклад, акції на оборону дисидента-публіциста В. Мороза у зв'язку із його голодовкою тощо [3, 146-148].

У цей же час серед науковців – теоретиків, істориків журналістики – та журналістів-практиків тривали дискусії, які почалися від середини 60-х років, навколо самого предмета публіцистики, змісту та завдань, актуальності, жанрових меж, образного начала, авторської позиції та багатьох інших теоретично-практичних проблем. Науковцями 70-80-х років зроблено ґрунтовні дослідження в галузі публіцистики, які й досі складають основну теоретичну базу цієї науки, хоча загалом теоретики досі не можуть одноставно визначити єдине підґрун-

тя вирізнення жанрів публіцистики, особливостей її сучасного розвитку; звідси й велика кількість різних підходів до цього, проявлена у працях українських теоретиків журналістики цього періоду [1]: Г. Вартанова, Д. Григораша, В. Здоровеги, Ю. Лазебника, Д. Прилюка, В. Рубана, про що існує окреме дослідження Т. Трачук: “Розвиток теорії публіцистики в Україні протягом 60–80-х років ХХ століття” (<http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1900>), де, зокрема, зазначено: “Першими науковими розробками з питань публіцистичної творчості, які стали помітним явищем у радянському, зокрема в українському журналістикознавстві були праці Ю. Лазебника “Проблеми літературної майстерності в журналістиці” (1963), “Публіцистика в літературі. Літературно-критичне дослідження” (1972) та В. Здоровеги “Мистецтво публіциста: Літературно-критичний нарис” (1966), “У майстерні публіциста. Проблеми теорії, психології, публіцистичної майстерності” (1969), “Слово тоже есть дело. Некоторые вопросы теории публицистики” (1979)”.

Так, скажімо, за дефініцією В. Здоровеги, яку, як альтернативну, наводить Т. Трачук, “Публіцистика – твори (переважно надруковані у періодичній пресі чи передавані з допомогою інших засобів масового зв’язку), в яких оперативно досліджуються, висвітлюються і узагальнюються з певних класових, партійних позицій актуальні факти і явища. Формуючи громадську думку, впливаючи на суспільну свідомість і подаючи своїм словом певну соціально-практичну допомогу тим, до кого він звертається, публіцист вдається до своєрідного поєднання, логічно-абстрактного та конкретно-образного мислення, впливаючи як на розум, так і на почуття” [4, 106].

Пізніше (у 80-х роках) до розробки питань теорії публіцистики підключилися також В. Качкан (“На вістрі пера: Публіцистика в комуністичному вихованні трудящих”(1984), “Традиції і новаторство радянської публіцистики” (1984), М. Скуленко “Убеждающее воздействие публицистики: Основы теории” (1986), А. Москаленко “Реабілітація слова” (1989).

Однак, погоджуємось із Т. Трачук, у цих дискусійних працях радянськими вченими так і не було остаточно з’ясовано, що таке соціалістичний реалізм у публіцистиці, в чому його

феномен, як розвиватимуться його структурні моделі. Тому на початку 1990-х вітчизняні теоретики публіцистики почали залучати на допомогу праці зарубіжних (“буржуазних”) теоретиків преси, а історики журналістики дістали легальну можливість доступу до раніше закритих спецсховищ, у результаті чого з’явилися друком історико-бібліографічні дослідження, хрестоматійні збірники публікацій нерадянської преси різних (загалом західних) регіонів України.

Серед членів Спілки письменників України у 70-80-ті роки ХХ століття кожен десятий ідентифікував себе як публіцист, серед яких автори публіцистичних статей та окремих книг М. Адаменко (“Планета Україна”), С. Бабій (публіцистики “Волинські дзвони”, “Луни повстанського краю”, “На хвилі, на часі”), О. Бакуменко (“Про вічне у пісні і слові...”), Г. Білоус (“Слова, слова, спасіте наші душі”), В. Боровий (“В аркані Каеркана”), В. Василяшко (“Україні – українську”), О. Глушко (“Вогні маяків”), Любов Голота (“Дитя людське” та “Сотворіння”), С. Гочу (“Відверто кажучи”), Б. Гришук (“Ріка пам’яті”), М. Дубас (“Слова пост-мовчання”), В. Іванців (“Голокіст”), Раїса Іванченко (“Раби Києва не мовчали”), С. Йовенко (“Чорнобиль поруч”), В. Каліка (“Відрядження у полярне сяйво”), В. Карпенко (“Японія у глянці і без нього”, “Крізь шторми”, “Глибокий фарватер”, “Джерело життя і краси”, “Тут біля самого моря...”), “Парламент ізсередини”, “Поодинці вмирають, виживають – гуртом”, “Суд і осуд. Міністр оборони – проти “Вечірнього Києва”, “Вечірній Київ” – проти шмаровщини”, “Як повернути манкурту пам’ять”, “Українські студії під небом Баварії”, “На нашій, не своїй землі...”, “Національна ідея в українській періодиці”, “Час каміння збирати...”, “Українці в Казахстані”, “Антиукраїнські тенденції і незалежність України. Практика медіа-політики 1988–1998 рр.”, “На крутому повороті”), М. Косів (“Про Україну”, “Вернімося до джерел” (у двох книгах), “Двоязичіє чи без’язичіє”, “Доки? Коли?”), А. Кравченко (“Відчуття часу”), О. Лищенко (“Від імені покоління”), М. Лютик (“У сузір’ї слова”), Б. Мельничук (“Канадські зустрічі”), О. Михайлюта (“Ми не раби”), В. Міняйло (автор багатьох публіцистичних статей у періодиці), П. Мовчан (“Мова – явище космічне”, “Ключ розуміння”, “Хвала канону”, “Витоки”),

С. Плачинда (“Україна в небезпеці”, “Міфи і легенди Давньої України”), А. Погрібний (“По зачарованому колу століть”, “Світовий мовний досвід та українські реалії”, “Раз ми є, то де?”, “Поклик дужого чину”, “Дещо про національні пріоритети і стратегію націєвбивства”, “Жива душа донбасівського краю”, “Умію, та не хочу”, або про фальш одного мовного етикету”, “Найперше Києва питати”), В. Погрібний (“Серед українців”), С. Пушик (“Українці в Тюмені”, “Де шум потоків і смерек”), В. Романюк (“Не вмерла і не вмере!”, “Орда у храмі”, “Свою свічку світити”, “На перехрестях долі”), Б. Томенчук (“Він був пророком у своїй Вітчизні”), Р. Чілачава (“Орлине міжгір’я”, “Під сонцем Іверії”, “Сходження на Зедазені”), О. Черногуз (“Український кентавр”, “Українські колобки”), Ю. Щербак (“Чорнобиль”)...

Чимало письменників працювало на радіо, на телебаченні, у періодичних виданнях різних класифікацій, як-от редактором відділу публіцистики журналу “Вітчизна” – заслужений журналіст України, письменник В. Бойко, редактором газети “Кримська світлиця” працював О. Кулик, автором і ведучим передачі “Огонь в одежі слова” на каналі українського радіо “Культура” став пізніше П. Осадчук.

У 70-х роках радянські газети та журнали активніше друкують віршовану публіцистику (газетний вірш, віршована текстівка, віршований коментар; поетично-пропагандистські жанри: поетичний нарис, поему-репортаж, поему-нарис, поетичний щоденник, поетичний лист; віршовану сатиру: пародію, епіграму, мініатюру, байку, віршований фейлетон, віршований памфлет; поетичний репортаж – як художньо-публіцистичний жанр) [9], твори як професійних поетів, так і читачів, суттєво змінюючи свої верстки: так у 1979-1981 рр. матеріали стали меншими за формою, фактологічнішими, збільшено кількість світлин, малюнків, незаідеологізованих рубрик, урізноманітнилися шрифти. Серед дозволених офіційною пропагандою тем – “холодна війна” із “тим світом” (світовим імперіалізмом), критика дрібних недоліків “радянського способу життя”. Розвиваються сатиричні жанри публіцистики: “сатирична замітка, репліка, фейлетон, памфлет, гумореска (гумористичне чи сатиричне оповідання, жанр), байка, пародія (пародійна хроні-

ка), епіграма, усмішка, анекдот, сатиричний афоризм (фраза), а також комедія (кінокомедія), сатирична повість, сатиричний роман. Українська сатира збагатилася літературою творами Остапа Вишні, В. Червенського, Л. Чернова, М. Білкуна, П. Глазового, В. Еллана-Блакитного, О. Ковіньки, Ю. Вухналя” [10].

Після смерті генерального секретаря ЦК КПРС К. Черненко в березні 1985 р. керівником партії і держави обрано М. Горбачова, із чия ініціативи у квітні 1985 р. і розпочалася перебудова в СРСР, що мала охопити провідні сфери життя суспільства: економіку (перехід від екстенсивних методів господарювання до інтенсивних); внутрішню політику (демократизація суспільного життя та народовладдя); зовнішню політику (припинення “холодної війни” та побудова спільноєвропейського дому); соціальну сферу (поліпшення матеріального та культурного добробуту населення); ідеологію (ліквідація цензури; гласність, вільне виявлення думки громадян).

Реалізації цих теоретично правильних ідей мали допомагати і засоби масової інформації, зокрема публіцисти, тому живішими, динамічнішими, плюралістичнішими, відкритішими стали офіційні періодичні видання центральних, обласних, районних комітетів Компартії України та Рад народних депутатів у 1985-1991 рр. – у час так званої гласності, демократизації життя в СРСР – перебудови, яка мала чотири етапи: березень 1985 р. – січень 1987 р. – здійснювалася під гаслом “більше соціалізму”; 1987-1988 рр. – основний лейтмотив: “більше демократії”; 1989-1990 рр. – розкол у таборі провідників перебудови; 1991 р. – перемога радикал-реформізму, розпад СРСР і встановлення незалежності України та інших республік Радянського Союзу.

Зоставивши загалом старі назви публіцистичних рубрик, газети і журнали 80-х років змінювали стиль публікацій, їх дух. Видруковуючи матеріали XXVII з’їзду КПРС, “Статут комуністичної партії Радянського Союзу”, іншу монументально репрезентовану офіційщину (доповіді М. Горбачова, В. Щербицького), у них вже можна було прочитати публіцистичну прозу українських письменників, як-от “Поєдинок з дияволом” Антона Антонова-Овсієнка (Радянська Волинь. – 1988. – Ч.192) [6, 33].

Досліджувати засоби масової інформації де були надруковані публіцистичні тести радянського періоду, загалом і 70-80-х

років ХХ століття зокрема, просто – за індуктивним методом: характеристика однієї, наприклад, районної чи обласної газети дає об’єктивне уявлення про всі інші, адже тотожною була проблематика виступів: партійне життя, пропаганда марксистсько-ленінської теорії, радянське будівництво, промислове виробництво, сільське господарство, питання науки і техніки, народна освіта і вища школа, культура і побут, мистецтво і література, критика та бібліографія, оборонно-патріотична робота, спортивна тематика, міжнародне життя. Загалом же письменникам, а особливо публіцистам, у радянський період, як переконливо свідчить і наше дослідження публіцистики 40- відводилася роль “коліщаток і гвинтиків”, чітко і однозначно оприділена ще В. Лениним у його відомій статті “Партійна організація і партійна література”. Відповідно до ідеологічних доктрин, постулатів, які “коливалися разом із генеральною лінією партії” (від тотального сталінського авторитаризму до хрущовського потепління, брежнєвського застою – через короткочасне андропівсько-черненковіське “закручування гайок” – аж до горбачовської перебудови – здійснювався свідомий ідеологічно-цензурний підбір імен та творів письменників-публіцистів для публікацій на офіційному рівні, серед яких не було місця діаспорним “майстрам пера”, зовсім не згадувалися дисиденти, хоча активно заангажовувалася дещо профільтована спадщина класиків, серед яких Т. Шевченко, Леся Українка, І. Франко, П. Грабовський, В. Стефаніка... Попри все і вся друкували публіцистику М. Бажана, П. Воронька, А. Дімарова, С. Крижанівського, А. Малишка, М. Нагнибіди, М. Рильського, В. Сосюри, М. Стельмаха, П. Тичини, західноукраїнських письменників, серед яких Я. Галан, Ірини Вільда, А. Волощак, Ольга Дучимінська, Д. Лукіянович, І. Керницький, П. Козланюк, Р. Купчинський, В. Пачовський, К. Студинський, М. Рудницький, Я. Цурковський, М. Шеремета, Ю. Шкрумеляк, В. Щурат, М. Яцків... Серед зарубіжних письменників у радянській пресі найчастіше згадувані Максим Горький, Ілля Еренбург, Якуб Колас, Володимир Маяковський, Адам Міцкевич, Віктор Некрасов, Борис Пастернак, Олександр Пушкін, Ромен Роллан, Герберт Уельс, Ернест Хемінгвей, Михайло Салтиков-Щедрін... [5, 129-130].

У середині 1980-х років із ув'язнень поверталися українські дисиденти. Так, наприклад, М. Осадчий після повернення до Львова не міг знайти роботу за фахом і працював вантажником, двірником, кочегаром. У листопаді 1987 р. – був одним з ініціаторів створення Української асоціації незалежної творчої інтелігенції (УАНТІ), а з 1988 р. – редактором самвидавського журналу “Кафедра”.

Редактором, упорядником альманаху творчості колишніх політв'язнів “Біль” (1990-1999), засновником серії видань “Бібліотека альманаху “Біль”, пізніше упорядником чи співупорядником багатьох літературно-художніх і публіцистичних видань, як-от книги “Український національний фронт: Дослідження, документи, матеріали” (2000), редактором журналу “Воля і Батьківщина” (1995-2003) став колишній політв'язень М. Дубас.

Загалом же про демократичні, націєзберігаючі та націєтворчі змагання української публіцистики 1960-90-х років можемо прочитати у дисертаційній роботі С. Гришиної, яка дослідила значну частину публіцистики 1986-1991 рр. (“вибірково взято по 10 номерів з кожного року газет “Вечірній Київ”, “Голос України”, “Урядовий кур'єр”, “Літературна Україна”, журналів “Вітчизна”, “Дніпро”, “Слово і час”, “Сучасність”) і показала: “у цей період публіцисти основну увагу зосереджували лише на правомірності існування національної ідеї як такої, де, зокрема, зазначено: що для неї були характерні тенденції лібералізму, гуманізму, моралізму, патріотизму, космізму та культуротворчості. При цьому потрібно пам'ятати, що названі тенденції у публіцистиці 60-х років зустрічаються як у “чистому” вигляді, так і поєднуються одна з одною, взаємопроникають [...]. Більшість з них, що взяли на озброєння шістдесятники, знайшли своє відображення у публіцистиці 90-х років [...]. Із 1991 року проблематика “національної (української) ідеї” публіцистами спрямовується в інше русло – дискусії щодо її значення і складових” [2].

У країні ж унаслідок безконтрольної експлуатації природних ресурсів, бадьорої рапортomanії до чергових партійних з'їздів, почалися серйозні економічні проблеми, а наслідком брехні ідеологічної (“Думаємо одне, кажемо друге, робимо тре-

те”) стали проблеми духовні, породжуючи пияцтво, алкоголізм, наркоманію. Тобто у 70-80 рр. в Україні почалася серйозна соціально-економічну та духовну криза, оголивши задовжену суперечність між потребами суспільства в глибоких реформах і намаганням старих владних структур без суттєвих змін зберегти соціалістичні суспільно-політичні порядки, що привело врешті-решт у кінці 80-х років до повної агонії командно-адміністративної системи.

Тоді ж (26 квітня 1986 р.) відбувається найбільша екологічна трагедія ХХ ст. – аварія на Чорнобильській АЕС., яка сприяла пожвавленню суспільно-політичного руху в республіці, розвитку свободи слова, стала основною темою публіцистики цих років. У перші ж дні після катастрофи на сторінках літературних часописів, зокрема в “Літературній Україні”, з’явилися публіцистичні виступи О. Гончара, Б. Олійника, І Драча, дещо пізніше – поетична публіцистика Н. Білоцерківець, Л. Горлача, С. Йовенко, подія в літературному житті – поема Б. Олійника “Сім” (1987) – присвячена пам’яті шести пожежників, що вступили у боротьбу з техногенною стихією, та кінорежисера В. Шевченка, який знімав фільм про цю боротьбу. “Де ви тепер, матерів своїх діти, колисаєте сон”, – у традиції народного плачу запитує поет-публіцист, подаючи, “мов з козацького реєстру” імена сміливців: Віктор Кібенок, Микола Вашук, Василь Ігнатенко, Микола Титенок, Володимир Тишура, Володимир Правик, Володимир Шевченко. Завдяки Б. Олійнику, його продуманому художньому прийому поіменної переключки свічка пам’яті горітиме у віках і нагадуватиме про кожного героя чорнобильських подій.

Цій всесвітній трагедії присвячена і поема І. Драча “Чорнобильська мадонна” (1988 р.), де в образі босоногої солдатської матері, яка шукає свого мертвого сина біля саркофага і в образах хрещатицької мадонни – молоді божевільної жінки, що, мов привид, бродить по київських вулицях з лялькою, мертвою дитиною на руках, у збережених іменах, фактах, розповідях учасників ліквідації аварії звучить вимога відповідальності перед совістю, перед людством за погублений світ, яких у радянському суспільстві на той час не було. У поемі використаний філософсько узагальнюючий відомий біблійний мотив про Пі-

лата, який спонукає до роздумів на морально-етичні теми. Останні рядки поеми, де “несе сива чорнобильська мати цю планету..., це хворе дитя!”, звучать як нагадування про відповідальність за навколишній світ.

Тоді ж (1987 р.) написані прозово-публіцистичні твори, присвячені проблемам чорнобильської катастрофи: художньо-документальна повість Ю. Щербака “Чорнобиль” (зібрані магнітофонні записи учасників ліквідації аварії і жертв атомної стихії –журналістки Любові Ковалевської, пожежника Леоніда Телятнікова, голови Прип’ятського міськвиконкому Олександра Єсаулова, електронника Юрія Бадаєва, водія Григорія Хміля, які по-своєму передають пережиту загальнолюдську трагедію) та роман В. Яворівського “Марія з полином у кінці століття”, в основу сюжетної лінії якого покладено історію сім’ї Мировичів та життя навколишнього селянства.

Трагічна масштабність Чорнобильської трагедії породила гірку “вічну” тему літератури, публіцистики, і події, пов’язані із 26 квітня 1986 р., знаходять і далі своє висвітлення у художньо-публіцистичних творах [7].

13 листопада 1988 р. у Києві відбувся перший за роки радянської влади масовий (20 тис. учасників) мітинг присвячений екологічним проблемам. Крім розгляду питань екології, на мітингу критикували посадових осіб, винних у Чорнобильській трагедії та її наслідках. На мітингах у Львові широку прихильність народу мали новоявлені Товариство української мови, культурно-просвітницьке Товариство Лева, Українська гелсінська спілка та їх ідея створення Демократичного фронту підтримки перебудови.

У 1989 р. в Україні відбулися шахтарські страйки, які разом із економічними вимогами висловлювали недовіру партійній номенклатурі та радянським чиновникам-бюрократам. У вересні 1989 р. В. Щербицький залишив пост першого секретаря ЦК КПУ, який зайняв В. Івашко. В таких умовах критичного загострення соціально-економічної ситуації, навесні 1990 р. відбулися вибори до Верховної Ради, які ще більше посилили розшарування політичних сил. Восени 1988 р. ідея створення єдиного народного фронту визрівала у Спільці письменників України та в Інституті літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР,

де були створені ініціативні групи сприяння перебудові, а 31 січня 1989 р. загальні збори Київської письменницької організації схвалили запропонований ініціаторами проект програми Народного руху України (НРУ), серед розробників якого були Іван Драч, Борис Олійник, Юрій Мушкетик, Дмитро Павличко. За рішенням пленуму Спілки письменників України 16 лютого 1989 р. проект Програми Народного руху України за перебудову був опублікований у “Літературній Україні”. 8-10 вересня 1989 р. у Києві відбувся Всеукраїнський установчий з’їзд НРУ, на якому головою Руху було обрано І. Драча. До його учасників якого з вітальним словом звернувся О. Гончар, а голова оргкомітету В. Яворівський виступив з доповіддю “Про діяльність оргкомітету та завдання Народного Руху України за перебудову”. У Програмі, прийнятій з’їздом НРУ, обстоювалось питання відродження української мови і культури, порушувались екологічні проблеми, що повстали перед Україною, особливо, після аварії на Чорнобильській АЕС, вказувалось на необхідність проведення демократизації політичної, економічної і соціальної системи республіки. З березня 1990 р. Рух видавав свій друкований періодичний орган – “Народну газету”. На III з’їзді було обрано співголів НРУ – І. Драча, М. Гориня, В. Чорновола. А на IV з’їзді головою став В. Чорновіл.

У цей час в Україні виникали й інші політичні партії: Українська республіканська партія, Демократична партія України, Партія зелених, Партія демократичного відродження України. У 1993 р. із громадсько-політичної організації став партією і Народний Рух України (НРУ, Рух). 16 липня 1990 р. Верховна Рада Української РСР абсолютною більшістю голосів прийняла “Декларацію про державний суверенітет України”, а 24 серпня 1991 р. відбулася позачергова сесія Верховної Ради УРСР, яка проголосила незалежність України, тобто створення самостійної Української держави. 1 грудня 1991 р. на Всеукраїнському референдумі 90,3% виборців підтримали Акт проголошення незалежності України, яку визнали всі держави світу [8].

Звідси розпочалася нова історія публіцистики уже незалежної України.

Список використаних джерел

1. Варганов Г. І. Сучасна українська радянська публіцистика. Методичні рекомендації і бібліографія на допомогу лекторам, активістам та організаціям. – К., 1983. – 198 с.
2. Грирораш Д. С. Радянська газета. Семінарій. – Львів, 1987. – 182 с.
3. Гришина С. Українська публіцистика 60-х і 90-х років ХХ століття в контексті національного відродження (ідеї і тенденції): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / С.В. Гришина; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2004. – 20 с.
4. Жуковский А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів: Вид-во наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові, 1991. – 230 с.
5. Здоровега В. Мистецтво публіциста: Літературно-критичний нарис. – К.: Радянський письменник, 1966. – 175 с.
6. Здоровега В. У майстерні публіциста. Проблеми теорії, психології, публіцистичної майстерності. – Львів, 1969. – 213 с.
7. Лазебник Ю. Публіцистика в літературі. Літературно-критичне дослідження. – К., 1972. – 129 с.
8. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості. Методологічні проблеми. – К., 1973. – 271 с.;
9. Павлюк І. Письменники у пресі: Монографія. Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2010. -- 148 с.
10. Павлюк І. Українська преса Волинської області 1939-1941, 1944-2000 рр.: Монографія. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2004. – 508 с.
11. Проблеми чорнобильської трагедії в українській літературі // <http://www.ukrlib.com.ua/sochin/printout.php?id=1&bookid=2>
12. Рубан В. А. Предмет, завдання і метод курсу “Теорія і практика партійно-радянської преси”. Конспект лекцій. – Київ, 1966. – 40 с.
13. Україна в 1985–1991 рр. Боротьба за незалежність // <http://www.ukrmap.kiev.ua/index.php?id=482&lang=uk>
14. Шкляр В. Й. Поэт и газета: Советская стихотворная публицистика: специфика, жанры, мастерство. – Киев, Одесса: Вища школа, 1985. – 180 с.
15. Ярмиш Ю.Ф. Жанри сатиричної публіцистики К. Видавництво: Ін-т журналістики, 2003. – 156 с.; Дяченко М. Специфіка жанрової палітри сатири та гумору в регіональній пресі (на прикладі запорізьких газет 50-90-х рр. ХХ ст.) // <http://vuzlib.com/content/view/1531/43/>